

Ričard G. Erskin

u saradnji sa

Silvijom Alari, Li Betls, Denom Istopom,
Amajom Mauriz Ećsabe, Lindom Finli, Rejom
Litlom, Lin Martin, Meri O'Rajli Knap,
Euheniom Peirom Oroskom

POVLAČENJE, TIŠINA, USAMLJENOST

Psihoterapija šizoidnog
procesa

Prevele sa engleskog:

Darja Pačevski
i Marina Vicanović

Beograd, 2024

*Srela sam čoveka na putu ovamo
Pričali smo kao da se dugo znamo
Jer i njemu je poznata bila
Tuga koju sam sama nosila.*

Lusil Erskin Koniecki (1908–1992)

SADRŽAJ

Predgovor	11
<i>Amaja Mauriz Ećsabe (Baskija, Španija)</i>	
Uvod	17
<i>Ričard G. Erskin (Kanada)</i>	

Deo I PSIHOTERAPIJA ŠIZOIDNOG PROCESA

1. Šizoidni proces: uvod	25
<i>Ričard G. Erskin (Kanada)</i> (prevela Marina Vicanović)	
2. Povlačenje iz odnosa, unutrašnje kritikovanje, društvena fasada: usaglašavanje sa delovima selfa	33
<i>Ričard G. Erskin (Kanada)</i> (prevela Marina Vicanović)	
3. Povlačenje iz odnosa, usaglašavanje sa tišinom, psihoterapija šizoidnog procesa	63
<i>Ričard G. Erskin (Kanada)</i>	
4. Bavljenje šizoidnim kompromisom	81
<i>Rej Litl (Škotska)</i>	

5. **Tišina, povlačenje i kontakt u šizoidnom procesu 109**
Meri O' Rajli Knap (SAD)
6. **Relacione potrebe i šizoidni fenomeni 127**
Den Istop (Irska)

Deo II
**PETOGODIŠNJA STUDIJA SLUČAJA,
 ANALIZE I OSVRTI KOLEGA**

7. **Alan: depresija ili izolovani stil
 afektivnog vezivanja? 157**
Ričard G. Erskin (Kanada)
8. **Alan: unutrašnje kritikovanje i stid,
 fizičke senzacije i afekat 171**
Ričard G. Erskin (Kanada)
9. **Alan: izolacija, usamljenost
 i potreba da bude voljen 188**
Ričard G. Erskin (Kanada)
10. **Alan: terapijsko povlačenje i bolna sećanja 199**
Ričard G. Erskin (Kanada)
11. **Alan: glas moje majke – psihoterapija introjekta. 209**
Ričard G. Erskin (Kanada)
12. **Refleksivno istraživanje „terapijske upotrebe selfa“ –
 komentar na studiju slučaja Ričarda Erskina sa Alanom,
 u pet poglavlja 224**
Linda Finli (Ujedinjeno Kraljevstvo)

13. **Uloga stida u razvoju šizoidnog procesa 260**
Lin Martin (Ujedinjeno Kraljevstvo)

Deo III

ISKUSTVA KLIJENATA SA PSIHOTERAPIJOM

14. **„Pridi bliže... ali ostani na distanci“: iskustva
klijenata sa psihoterapijom šizoidnog procesa 275**
Li Betls (Ujedinjeno Kraljevstvo)
15. **Od unutrašnje sigurnosti do kontakta u odnosu:
analiziranje psihoterapije šizoidnog procesa 302**
Silvija Alari (Italija) i Euhenio Peiro Orosko (Španija)

Deo IV

PRIMENA TEORIJE U TERAPIJSKOJ PRAKSI

16. **Luiz: društvena fasada, depresija,
povlačenje iz odnosa 321**
Ričard G. Erskin (Kanada)

Zahvalnice 345

O autoru i saradnicima 347

Rečnik psihoterapijsko-psiholoških stručnih pojmova 351
Aleksandra Bubera Ninić

O psihoterapiji šizoidnog procesa 375
Aleksandra Bubera Ninić

PREDGOVOR

Amaja Mauriz Ecsabe

Privilegija je da vam predstavim knjigu *Povlačenje, tišina i usamljenost: psihoterapija šizoidnog procesa*. Dok sam čitala nacrt za ovu knjigu, prisetila sam se događaja od pre nekoliko godina. Ričard Erskin i ja smo jednog vetrovitog jesenjeg popodneva išli sa radionice. Dok smo koračali stazom do parkinga, Ričard je pokazao na grupu ptica koje su u letu pravile složene oblike. Pogledala sam u jato ptica ali nisam primetila ništa neobično. Zatim je Ričard ukazao na promenljive obrasce letenja ptica i rekao: „Igraju se na vazдушnim talasima. Uzlazno strujanje toplog vazduha ispod njihovih krila gura ih uvis i tako stalno u krug.“ Bila sam zapanjena. Tamo gde sam ja videla samo obične ptice, Ričard se divio složenim obrascima i putanjama ptičjeg leta i predviđao na koji će se način, kako se vetar bude menjao, promeniti i sama putanja leta.

U knjizi *Psihoterapija šizoidnog procesa* bićete upoznati sa ovom vrstom zapažanja o različitim obrascima i homeostatskim funkcijama koje leže u osnovi psiholoških dinamika koje navode ljude da stvore društvenu fasadu, pate od unutrašnjeg kritikovanja, i da se povlače iz interpersonalnih odnosa. Takođe ćete otkriti subjektivna iskustva i klijenta i psihoterapeuta dok se budu upuštali u zamršene psihoterapijske procese.

Dok detaljno opisuju šizoidni proces, svaki od autora u ovoj knjizi piše o vlastitom ulaganju u psihoterapiju kao i o jedinstvenosti svojih klijenata. Svaki od ovih autora me je podstakao da razmišljam o svojim klijentima, da procenjujem to što sam radila i razmotrim opcije u psihoterapiji. Za mene – kao i za svakog terapeuta – izazov je da imam na umu posebnu istoriju svakog klijenta, da razlučim šta mu je možda potrebno i izaberem kako i kada da obezbedim međuljudske kvalitete koji su od suštinskog značaja za isceljujući odnos.

Klijenti koji se bore sa šizoidnim procesom takođe su stavljeni pred izazov, da li da rizikuju da se uključe u odnose sa drugima ili da se povuku u bezbedan unutrašnji svet fantazije i potencijalne usamljenosti.

Na površini to deluje kao dečja igra „tu sam; nisam tu“ koju igraju dvogodišnjaci kada stave ruke preko očiju i kažu: „Ne vidiš me, nisam tu.“ Kada su deca malo starija, nauče da se kriju po kući i često uzviknu: „Ne možeš da me nađeš.“ Puna su nade, nadaju se da će ih neko tražiti i na kraju pronaći. Naši klijenti koji se upuste u šizoidni proces mogu imati samo nagoveštaj nade da će ih neko pronaći i razumeti šta im je potrebno; istovremeno, mogu biti ispunjeni užasom da će ih neko ugroziti, pogrešno definisati i kontrolisati.

Pročitala sam ovu knjigu sa zadovoljstvom i divljenjem jer je u svakom poglavlju šizoidni proces opisan očima psihoterapeuta koji uvažavaju i posvećeni su otkrivanju unutrašnjih procesa svojih klijenata, psiholoških funkcija, složenih emocija, i tihih potraga za sigurnošću. Suštinski deo svakog poglavlja čine različite preporuke kako da se terapijski uključimo u klijentov doživljaj sebe, bilo da je reč o vitalnom i ranjivom selfu, društvenom selfu, unutrašnjem kritičaru ili sklonjenom selfu.

Pre nekoliko godina pozvana sam da održim predavanje o depresiji, pa sam odlučila da o tome razgovaram na superviziji sa Ričardom. Iako je počeo sa: „Ne znam mnogo o depresiji“, ubrzo je usmerio razgovor na moje opisivanje unutrašnjih borbi jednog od mojih klijenata: njegovog snažnog samokritikovanja, usamljeničkog očaja, straha od bliskog interpersonalnog kontakta, i verovanja da se svi odnosi završavaju katastrofom. Dok smo Ričard i ja razgovarali, postalo mi je jasno da unutrašnja dinamika mog klijenta uključuje nešto više od depresije. Imao je više delova u svom doživljaju sebe; kao da je bio rascepljen na nekoliko „ja“ i duboko se stideo što je drugačiji od drugih ljudi. Ta supervizija mi je otvorila oči; mogla sam da vidim šizoidni proces u drugim klijentima koji su sebe opisivali kao da žive sa unutrašnjim kritikovanjem i depresijom.

U ovoj knjizi pronaći ćete riznicu ideja koje vas mogu voditi u razumevanje šizoidnog procesa i pružiti vam nove opcije u biranju trenutka za vaše terapijske intervencije, kao i u korišćenju prozodije sopstvenog glasa za uspostavljanje sigurnog terapijskog odnosa koji omogućava sklonjenom selfu da ispliva i uključi se u interpersonalni kontakt. Ova knjiga naglašava ogromnu štetu koja nastaje usled kumulativnog zanemarivanja odnosa, razorne posledice kritikovanja, i traumatu zbog onoga što se nikada nije dogodilo, a trebalo je da se dogodi. Koncept terapijskog usaglašavanja, važnost strpljenja i poštovanja, značaj stava koji

ne patologizuje – sve su to delovi nezaobilaznih terapijskih sastojaka u stvaranju isceljujućeg odnosa (Erskine, 2021a).

Slikovito opisanim primerima iz prakse, Ričard i njegovi klijenti, Merijen, Vajolet i Luiz, ilustruju finese razvojno zasnovane, relaciono-fokusirane, integrativne psihoterapije. Ovi prikazi slučajeva prikazuju dva različita intersubjektivna susreta između klijenta i terapeuta u kojima su međusobno učili jedno od drugog. Na ovaj isti način pun ličnih sadržaja, Ričard angažuje čitaoca opisujući svoj kontratransfer, samosvest i to kako se njegova unutrašnja iskustva prepliću sa onim što se događa kod njegovih klijenata iznutra.

Detaljno opisujući psihoterapiju sa Alanom, Ričard nas vodi na višegodišnje terapijsko putovanje na kome oslikava postepeno razotkrivanje tajnog života svog klijenta. U priču o Alanovoj psihoterapiji, Ričard je utkao svoju brigu, brižljivo unutrašnje ispitivanje i preispitivanje koje treba da se odigrava unutar svakog psihoterapeuta kako bi razumeo „zagonetku“ unutrašnjeg života svog klijenta.

Ričardova početna poglavlja opisuju terapijsku metaforu različitih selfova – vitalnog i ranjivog selfa, društvenog selfa, samosabotirajućeg selfa i sklonjenog selfa – koja je uticala na njegovo razumevanje i stvaranje plana tretmana. Njegovi opisi psihoterapije pružaju model kako da slušamo tišinu naših klijenata, kako da razumemo to što se nerado izražavaju, kako da uvažavamo njihove strategije prevladavanja i kako da ispitujemo homeostatske funkcije koje su u osnovi njihovog ponašanja. Osnova ove psihoterapije ne fokusira se na patologiju ili bolest. Izolacija, depresija, stid, unutrašnje kritikovanje i povlačenje klijenata simptomi su prethodnih poremećaja u odnosima; sve su to načini nošenja sa neuspesima u odnosima.

Svi autori u ovoj knjizi usmereni su na potencijale za rast, samopouzdanje i dobrobit klijenta. Nude nam svoj pogled na šizoidni proces i na to kako se upuštaju u psihoterapijski proces. Rej Litl pruža jedinstven pogled na unutrašnju dinamiku svojih klijenata. On se fokusira na mentalne šeme i jedinice odnosa roditelj–dete i na to kako one odražavaju implicitna sećanja koja nesvesno utiču na ponašanje. Jedinice odnosa koje Rej Litl opisuje povezane su sa unutrašnjim svetom klijenata, u kom se odnosi odvijaju u mašti, afektivne veze mogu da se kontrolišu, a strahovima se upravlja putem emocionalnog distanciranja.

Radovi Meri O'Rajli Knap naglašavaju važnost slušanja tišine naših klijenata kao načina da se održi kontakt s njihovim povučenim selfom. Meri ističe da je međuljudska interakcija ključna za otkrivanje sebe i da je klijent koji se upušta u šizoidni proces izgubio kontakt sa sobom. U svojim primerima iz prakse Meri uočava „izolovani obrazac afektivnog vezivanja“ kod svojih klijenata. Ovo je značajan doprinos opštem psihoterapijskom znanju i razumevanju šizoidnog procesa.

Den Istop normalizuje iskustvo šizoidnog procesa i navodi nas da razmotrimo sopstveni „podeljeni self“ kao koristan način organizovanja pojedinih životnih iskustava. Den nam takođe pomaže da shvatimo da ne možemo zapravo da znamo šta se dešava u unutrašnjem svetu naših klijenata, možemo samo letimično, da pretpostavimo. Kroz svoj rad sa Helen, on nas uči kako da poštujemo ranjivost i važnost ulaska zajedno sa klijentkinjom u njen svet, umesto pokušaja da se on dovede u pitanje ili da se preoblikuje. U središtu Denove psihoterapijske prakse jesu njegovo usaglašavanje i uključenost.*

Nalazim da je poglavlje Li Bitls izvanredan prikaz njenog ličnog terapijskog iskustva. Ona piše o svom unutrašnjem terapijskom iskustvu i uticaju uključenosti psihoterapeuta. U ovom poglavlju klijent je naš učitelj, učitelj koji artikuliše kako je osećati snažan strah i usamljenost, a istovremeno rizikovati i upustiti se u zajednički poduhvat dve osobe uključene u proces isceljenja. Li kaže: „Ta seansa mi je pomogla da saznam, ne samo na kognitivnom nivou, već duboko u telu, da nisam sama.“

Poglavlje Lin Martin upozna je nas sa Karmen, depresivnom ženom koja zavisi od lekova. U Lininim opisima saznajemo o njenom paralelnom procesu sa klijentkinjinim zamršenim doživljajima samookrivljanja, stida i povlačenja. Objašnjavajući svoju psihoterapijsku praksu Lin nam pruža model iz kog možemo da učimo.

Diskusija o važnosti terapijske upotrebe selfa centralna je tema u humanističkoj perspektivi Linde Finli. U svom poglavlju, Linda nas izaziva da otvorimo oči i da se obavežemo da ćemo ih držati otvorenim dok radimo sa svojim klijentima, pogotovo dok se oni možda nalaze u svom „skrovištu“. Linda nas podstiče da nastavljamo sa ispitivanjem,

* Videti u rečniku *Uključenost*.

usaglašavajući se konstantno sa klijentom. Opisuje kako kontinuirano ispitivanje poštuje iskustvo i osećaj identiteta naših klijenata.

Poglavlje Silvije Alari i Euhenia Peiroa Oroska opisuje istraživački projekat jedne seanse u kom su autori zapisali transakcije između terapeuta i klijenta pokušavajući da utvrde šta je efikasno a šta bi moglo da bude neefikasno u psihoterapiji. Ovo je vrsta istraživanja koje svako od nas može da sprovede u svojoj terapijskoj praksi kako bi poboljšao svoje razumevanje klijentovog iskustva i vrste razmene koja je korisna za klijenta.

Poslednje poglavlje, koje je napisao Ričard Erskin, pokazuje primenu teorije šizoidnog procesa u terapijskoj praksi. On slikovito opisuje klijentkinju čije je uobičajeno povlačenje iz odnosa bilo prikriveno njenim samoveličanjem i društvenim aktivnostima. U poglavlju Ričard otkriva svoje kontratransferne odgovore (zbuđenost, doživljaj da je pred izazovom, nežnost, strpljenje, zadovoljstvo, žalost) dok nas vodi, korak po korak, ka razumevanju klijentkinjine društvene fasade, njenog unutrašnjeg kritikovanja, zanemarivanja u odnosu koje je doživela tokom detinjstva i stalnog šizoidnog povlačenja.

Prikazi slučaja predstavljeni u ovoj knjizi pružaju nam jedinstveni oblik istraživanja fenomenološkog iskustva naših klijenata i onoga što je potrebno za stvaranje isceljujućeg odnosa.

Dok završavam sa čitanjem ove knjige, shvatam da je prošlo trideset godina otkako sam prisustvovala prvom predavanju Ričarda Erskina na konferenciji u Sijeni, u Italiji. U to vreme je Ričard govorio o dubinskoj psihoterapiji u radu sa seksualnim zlostavljanjem i disocijacijom. Nisam tada razumela engleski ali mi je prevodilac na italijanski pomogao da razumem usaglašavanje, nežnost i terapijsku uključenost koji su bili očigledni u načinu na koji je Ričard prikazivao različite slučajeve. Bila sam opčinjena dubokim poštovanjem koje je pokazao dok je govorio o poremećajima u odnosima koji su bili kodirani u svakom ponašanju – ponašanjima koja mnogima od nas spolja mogu delovati čudno i neshvatljivo.

Od te konferencije pohađala sam brojne Ričardove edukativne radionice na kojima sam imala priliku da posmatram njegov način rada sa raznim „dijagnozama“. Tada sam bila, i još uvek sam, impresionirana Ričardovom mudrošću i brojnim načinima povezivanja sa raznim klijentima, uz jedan nepatologizujući stav pun poštovanja. Ta mudrost je vidljiva u slučajevima iz psihoterapijske prakse prikazanim u ovoj knjizi.

Ričard je u prethodnim radovima (2013, 2015) opisao filozofske osnove razvojno zasnovane, relaciono-fokusirane integrativne psihoterapije. Ovi filozofski principi značajni su za sve klijente, a pogotovo u našem radu sa klijentima koji se muče nastojeći da stabilizuju svoje emocije putem šizoidnog procesa. Ako želimo da stvorimo značajnu terapijsku vezu sa klijentom koji je skriven u svom privatnom mestu, moramo da uvažavamo njegov jednistven način doživljavanja sveta, pristupajući mu s poštovanjem, strpljenjem i saosećanjem. Tri filozofska principa koji se najviše izdvajaju u prikazima slučajeva i teorijskim raspravama u poglavljima ove knjige jesu:

- Ljudi pate od poremećaja odnosa a ne od psihopatologije.
- Intersubjektivni proces psihoterapije važniji je od sadržaja psihoterapije.
- Ljudi imaju urođenu želju za rastom.

Želim da izrazim zahvalnost svakom autoru i autorki što su podelili svoje razumevanje i priče o radu sa klijentima za koje se može reći da se oslanjaju na šizoidni proces u nošenju sa međuljudskim odnosima. Naučila sam puno toga čitajući vaše radove.

*Sa zahvalnošću, Amaja Mauriz Ecsabe
Klinički psiholog i profesor, Univerzitet Deusto, Bilbao, Španija*

Reference

- Erskine, R. G. (2013). *Vulnerability, authenticity, and inter-subjective contact: Philosophical principles of integrative psychotherapy*. International Journal of Integrative Psychotherapy, 4(2): 1–9.
- Erskine, R. G. (2015). *Relational Patterns, Therapeutic Presence: Concepts and Practice of Integrative Psychotherapy*. London: Karnac.
- Erskine, R. G. (2021a). *Early Affect Confusion: Relational Psychotherapy for the Borderline Client*. London: nScience.
- Erskin, Ričard, *Rana emocionalna konfuzija: relaciona psihoterapija u radu sa graničnim klijentima*, Clio, Beograd, 2023.
- Erskine, R. G. (2021b). *A Healing Relationship: Commentary on Therapeutic Dialogues*. Bicester, UK: Phoenix.

UVOD

Ričard G. Erskin

Čast mi je da vam predstavim koncept šizoidnog procesa. Proveo sam godine u razmišljanju, predavanju i vođenju produktivnih diskusija o psihoterapiji za klijente koji se bore sa unutrašnjim kritikovanjem, stidom i tišinom, povlačenjem iz odnosa, i usamljenošću. Tokom kasnih 80-ih dosta sam čitao psihoanalitičku literaturu, prvenstveno američku psihologiju selfa i britansku psihoanalitičku školu objektnih odnosa. Ovi psihoanalitički tekstovi pružili su mi osnovu za razumevanje mnogih mojih klijenata, pogotovo klijenata koji su se oslanjali na šizoidni proces kako bi se izborili sa životom.

Edukacije iz transakcione analize i geštalt terapije ponudile su mi terapijske veštine za bavljenje klijentovim unutrašnjim kritikovanjem i prilagođavanjem društvene fasade. Moja bazična orijentacija na terapiju usmerenu na klijenta donela mi je duboko uvažavanje značaja empatije u psihoterapiji. Vreme koje sam proveo u ličnoj psihoanalizi i moja edukacija iz psihoanalize omogućili su mi da cenim trenutke tišine u psihoterapiji – trenutke tišine o kojima govorim kao o *plodotvornim pauzama* – taj period mira iz koga izranjaju implicitna sećanja i razvijaju se emocije. Integracija teorija i metoda ovih različitih pristupa u psihoterapiji ogleđa se u ovoj knjizi koja oslikava perspektivu relaciono-fokusirane, integrativne psihoterapije u tretmanu klijenata koji se oslanjaju na šizoidni proces da bi stabilizovali svoj afekat.

Tokom više od trideset i pet godina, nastavio sam da proučavam metode koje su efikasne u psihoterapiji šizoidnog procesa. Proveo sam ogroman broj sati sa klijentima, sedeći u tišini, a potpuno prisutan. Slušao sam pokušaje klijenata da artikulišu svoje ubojite unutrašnje kritike. Dovodio sam u pitanje njihovu društvenu fasadu i pozivao ih da izraze svoju vitalnost i ranjivost. Bilo je to očaravajuće i informativno

putovanje – putovanje koje je zabeleženo u prikazima slučajeva u ovoj knjizi. Ali na njega nisam otišao sam.

Mnoge kolege aktivno su učestvovala u dugim diskusijama o terapijskom radu sa klijentima. Uvek se oduševim kada psihoterapeuti promene način na koji su terapijski uključeni, čim razumeju unutrašnju dinamiku šizoidnog procesa i kvalitet terapijskog kontakta koji je neophodan za isceljujući odnos. Pozvao sam osmoro kolega da pišu o svojim terapijskim iskustvima; rezultat toga su informativna i terapijski korisna poglavlja. Otuda je za mene čast da predstavim radove mojih kolega koji su me pratili na ovom profesionalnom putovanju – putovanju tokom kog smo obogatili naše razumevanje i psihoterapiju šizoidnog procesa.

Dok sam uređivao ovu knjigu, razmišljao sam o duhu zajedništva i entuzijazmu koje smo nekoliko kolega i ja iskusili tokom naših diskusija o psihoterapiji sa klijentima koji samostabilizuju svoj snažni afekat kroz unutrašnje kritikovanje, ispoljavanje društvene fasade i oslanjanje na povlačenje iz odnosa. Razmenjivali smo članke i knjige koje smo smatrali prosvetljujućim; raspravljali smo o poteškoćama u psihoterapiji sa klijentima koji su bili emocionalno izolovani; i, istražili smo razne načine da se bude terapijski efikasan sa klijentima koji nisu dobro reagovali na fenomenološko ispitivanje ili naše pokušaje da uspostavimo potpuni međuljudski kontakt. Neke od ovih diskusija o našim terapijskim pregnućima sa suzdržanim klijentima dostigle su svoj vrhunac na dvodnevnom „Simpozijumu o šizoidnom procesu“ u San Francisku, avgusta 1999. godine.

Želim da odam posebno priznanje Meri O'Rajli Knap (SAD) za godine u kojima smo raspravljali o šizoidnom procesu a koje su me profesionalno obogatile. Rej Litl (Škotska) i Geri Jontef (SAD) ponudili su značajne uvide u rad sa klijentima koji se bore sa međuljudskim kontaktom, unutrašnjim kritikovanjem, stidom i emocionalnim povlačenjem. Članak Meri O'Rajli Knap *Između dva sveta: začaureni self* („Between Two Worlds: The Encapsulated Self“, 2001), postao je nezaobilazna referenca kada psihoterapeuti vode rasprave o radu sa klijentima koji se upuštaju u povlačenje iz odnosa kako bi stabilizovali svoje snažne emocije. Članak Gerija Jontefa *Psihoterapija šizoidnog procesa* („Psychotherapy of the Schizoid Process“, 2001) nudi perspektivu geštalt terapeuta i

otvara važnu diskusiju o šizoidnom procesu. Poglavlje Rejla Litla *Rad sa odbranama povučenog ego stanja Deteta* („Working with the Defenses of the Withdrawn Child Ego State“, 2001) nudi pristup transakcionog analitičara u radu unutar različitih oblika transfera koji se mogu pojaviti u psihoterapiji sa klijentima koji se upuštaju u šizoidni proces.

Svo troje ovih autora objavili su svoje ideje i terapijske nalaze januara 2001. godine u *Transakciono analitičkom žurnalu* (TAJ), u posebnom broju posvećenom psihoterapiji šizoidnog procesa. Iako su ovi članci napisani pre više od dvadeset godina, i danas deluju sveže i veoma informativno.

Preporučujem vam da pročitate njihove članke kako biste dopunili ono što je predstavljeno u ovoj knjizi. U istom broju objavljen je i okrugli sto na temu psihoterapije šizoidnog procesa pod nazivom *Povlačenje, povezivanje i terapijski dodir* („Withdrawal, Connection, and Therapeutic Touch“, Erskine *et al.*, 2001). Na okruglom stolu učestvovali su Helena Hagarren (Velika Britanija), Lin Džejkobs (SAD), Rej Litl (Škotska), Meri O’Rajli Knap (SAD), Šarlota Sils (Velika Britanija), Tomas Vajl (Nemačka) i Geri Jontef (SAD).

U OVOJ KNJIZI

Naslov prvog poglavlja je „Šizoidni proces: uvod“. Sadrži odlomke iz članka „Šizoidni proces“, objavljenog u *Transakciono analitičkom žurnalu* (2001, str. 4–6). Nadam se da pruža dobru bazu za dalje čitanje knjige.

Drugo poglavlje predstavlja esenciju konceptata i terapijskih intervencija korisnih u radu s klijentima koji se oslanjaju na povlačenje iz odnosa kako bi se izborili sa društveno izazovnim situacijama. Ovi koncepti ilustrovani su vinjetama sa psihoterapijskih seansi sa klijentkinjom Marijanom, čiji unutrašnji procesi i spoljašnji odnosi odražavaju šizoidni stil. Dok sam pisao ovo poglavlje, shvatio sam da je to samo pregled terapijskih ideja i nadam se da ću vas podstaći da pročitate ostatak knjige, pogotovo duži prikaz slučaja psihoterapije sa Vajolet (Treće poglavlje) i Luizom (Šesnaesto poglavlje).

Detaljnim opisom psihoterapije, koncepti i terapijske intervencije mogu da ožive. Rej Litl (Četvrto poglavlje), Meri O’Rajli Knap (Peto

poglavlje) i Den Istop (Šesto poglavlje) u svojim poglavljima dalje razvijaju ove ideje. Oni proširuju ideje koje su obeležile psihoterapiju sa klijentima koji su zaglavljani u šizoidnom kompromisu.

Srž ove knjige je u drugom delu, pod naslovom „Petogodišnja studija slučaja, analize i osvrti kolega“. Ova poglavlja nude longitudinalnu studiju slučaja Alana, klijenta kroz čiju se psihoterapiju otkriva šizoidni obrazac koji se očituje u afektu i u društvenom ponašanju. Tokom pisanja ovih poglavlja usmerio sam se na priču o našim psihoterapijskim seansama, tako da sam Alanovu priču isprepletao sa nekoliko značajnih koncepata. Pojedini čitaoci možda će poželeti da započnu ovu knjigu tako što će prvo pročitati deo od sedmog do jedanaestog poglavlja; ova poglavlja oslikavaju odnos iz kog izostaje osuda, pun strpljenja, brige, a koji je suštinski za psihoterapiju. Poglavlja Linde Finli (Dvanesto poglavlje) i Lin Martin (Trinaesto poglavlje) nude značajna zapažanja o procesu psihoterapije. Njihova poglavlja iznose važne aspekte našeg profesionalnog dijaloga koji su neophodni za usavršavanje psihoterapijske prakse.

Treći deo ove knjige nosi naslov „Iskustva klijenata sa psihoterapijom“.

Veoma smo srećni što imamo poglavlja koja odražavaju lične stavove dvoje klijenata o njihovom unutrašnjem iskustvu psihoterapije. Četrnaesto poglavlje pod naslovom „Priđi bliže ... ali ostani na distanci“ napisala je Li Betls. Ona opisuje psihoterapiju iz unutrašnje perspektive, tako što pripoveda o svom celoživotnom iskustvu užasnog straha od međuljudskog kontakta. Ona izveštava kako je, iako je bila preplavljena strahom, reagovala na terapeutov ritam i afekat – na prozodiju punu brige s kojom joj se obraćao. Njena priča omogućava psihoterapeutima da preispitaju svoj ritam i želju da postignu kognitivnu ili bihevioralnu promenu.

Petnaesto poglavlje, koje su napisali Silvija Alari i Euhenio Peiro Orosko, predstavlja još jedan opis unutrašnjih reakcija klijenta na terapeutov način bivanja sa njim. Četrnaesto i Petnaesto poglavlje nude oblik fenomenološkog istraživanja koji je neophodan u našoj profesiji jer otkrivaju subjektivna iskustva klijenata kao odgovor na usaglašavanje psihoterapeuta sa njihovim afektom i ritmom, zatim to kako obrađuju različito ispitivanje svojih sećanja i misaonih procesa, kao i suptilne kvalitete terapijskog odnosa. Kroz ovaj vid fenomenološkog istraživanja možemo svi puno toga da naučimo.

Knjiga se završava Šesnaestim poglavljem, studijom slučaja petogodišnjeg psihoterapijskog putovanja moje klijentkinje pod naslovom „Luiz: društvena fasada, depresija, povlačenje iz odnosa“. Ovo poglavlje pokazuje kako se teorija šizoidnog procesa primenjuje u terapijskoj praksi.

HVALA

Ova knjiga posvećena je članovima seminara za profesionalni razvoj Instituta za integrativnu psihoterapiju koji su slušali moja predavanja i diskusije o psihoterapiji šizoidnog procesa. Zahvaljujući vašoj neprestanoj zainteresovanosti i profesionalnim izazovima ostajem bogatiji za razumevanje jedinstvene prirode naše profesije. Vaš entuzijazam hrani moju želju za saznanjem.

Zahvalan sam Kejt Pirs, urednici u izdavačkoj kući Finiks, što me je podstakla da objavim koncepte i metode relacione psihoterapije za klijente sa šizoidnim procesom. Veliko je zadovoljstvo raditi s tobom i sa timom iz Finiksa.

Imam veliki problem sa pravopisom. Ova knjiga ne bi bila objavljena da nije postojao brižljivi lektorski rad Karen Halet. Hvala, Karen, za tvoju pomoć u uređivanju, na inspiraciji i stalnoj podršci.

I jedno „Hvala“ svakome od vas koji čitate ovu knjigu. Počastvovan sam vašim izborom da čitate ideje koje su predstavljene na ovim stranicama. Namera ove knjige nije da bude konačni opis psihoterapije šizoidnog procesa. Naprotiv, ova knjiga je opis mog profesionalnog putovanja i angažovanosti sa mojim klijentima, kao i saradnja sa kolegama koja me ispunjava. Želim vam sve najbolje dok čitate o psihoterapiji šizoidnog procesa.

Reference

- Erskine, R. G. (2001). *The schizoid process*. *Transactional Analysis Journal*, 31(1): 4–6. DOI: 10.1177/036215370103100102.
- Erskine, R. G., Hargaden, H., Jacobs, L., Little, R., O'Reilly-Knapp, M., Sills, C., Weil, T., & Yontef, G. (2001). *Withdrawal, connection, and therapeutic touch*:

- A round table on the schizoid process.* Transactional Analysis Journal, 31(1): 24–32. DOI: 10.1177/036215370103100104.
- Little, R. (2001). *Schizoid processes: Working with the defenses of the withdrawn child ego state.* Transactional Analysis Journal, 31(1): 33–43. DOI: 10.1177/036215370103100105.
- O'Reilly-Knapp, M. (2001). *Between two worlds: The encapsulated self.* Transactional Analysis Journal, 31(1): 44–54. DOI: 10.1177/036215370103100106.
- Yontef, G. (2001). *Psychotherapy of schizoid process.* Transactional Analysis Journal, 31(1): 7–23. DOI: 10.1177/036215370103100103.